

104092

Fortsatt israelsk nazi-jakt?

Handwritten note: 29. 7. 1993

Demjanjuk frikjennes. Vil Israel fortsette jakten på den virkelige skyldige for drapene på nærmere en million jøder i Treblinka?

Selv om John Demjanjuk er frikjent finnes det nok av nazi-forbrytere som ikke er blitt stilt for retten. Nazi-jegeren Simon Wiesenthal anslo i et intervju for noen år siden tallet til omkring 2500.

Problemet er at de blir stadig eldre, sa han da. Et annet problem er å finne frem til dem man er på jakt etter. Wiesenthal nevnte som eksempel at det var side opp og side ned med navnet Bauer – uten fornavn.

Den viktigste krigsforbryteren man med sikkerhet kjenner til og som er på frifot, er Alois Brunner. Han har siden 1961 vært bosatt i den syriske hovedstaden Damaskus, men syrerne har avslått alle anmodninger fra Østerrike om å utlevere ham. Brunner var nummer to i Gestapos utryddelsesavdeling, og tjenestegjorde under Adolf Eichmann. Han ble som kjent oppsporet av israelerne i Argentina i 1959, kidnappet og bortført til Israel der han ble dømt til døden og henrettet i 1961.

Richard Glücks, som administrerte samtlige konsentrasjonsleire i Europa, er også på Wiesenthals liste over store navn

sammen med blant andre Rudolf Mildner, Gestaposjef i den polske byen Katowice. Det var han som organiserte deportasjonene til dødsleirene i Polen, det landet der flest jøder ble utryddet.

Noen av krigsforbryterne har det vært helt taust om siden de unnslopp ved avslutningen av krigen i 1945, andre er det kommet livstegn fra. Brunner uttalte seg for eksempel i et intervju med det tyske nyhetsmagasinet Bunte for noen år siden. Da tilbød han seg å møte for en internasjonal domstol, men forsikret samtidig at isra-

elerne «aldri skulle få ham». I 1954 ble Brunner, som skal være ansvarlig for drapene på mer enn 100 000 jøder, dømt til døden in absentia av en domstol i Paris. Han er den ene av Eichmanns to nære medarbeidere som ikke er blitt stilt for retten for sine misgjerninger. Den andre, Anton Burger, lever under falsk navn et sted i Tyskland.

Det er ikke underlig at Israel har vært særlig aktiv i jakten på nazi-forbrytere. Landet er hjemsted for det store flertall av verdens jøder som overlevet nazi-helvetet. I tillegg kommer behovet for å holde minnene ved like. En ny generasjon som ikke kjenner til krigstiden

er kommet til. Derfor har rettssaken mot John Demjanjuk hatt betydning, selv om han ble frifunnet.

De som så hvordan rettssaken ble ført med omfattende referater i media, med skoleklasser som besøkte rettslokalet, kan ikke unngå å undres litt over om ikke dette folkeopplysningsbehovet var det som veide tyngst. Ikke det å få den nå 73 år gamle bilfabrikkarbeideren fra Cleveland i delstaten Ohio, dømt.

Ett sentralt spørsmål gjenstår: Hvis ikke John Demjanjuk var Ivan den

grusomme, hvem var det da? Det sier ikke den 700 sider tykke israelske høyesterettskjennelsen noe om, men under rettssaken er det kommet frem visse opplysninger. Selv har Demjanjuk hevdet at han er forvekslet med en annen mann, Ivan Marchenko, som tjenestegjorde som vakt ved gasskammeret i Treblinka. Demjanjuk sier at han havnet i russisk krigsfangenskap og derfor ikke kan ha begått de ugjerninger han ble tiltalt for. Hvis de israelske myndigheter nå starter jakten på Marchenko, skulle det gi grunnlag for «folkeopplysende» nyhetsdekning i år fremover.

JOHN HARBO